



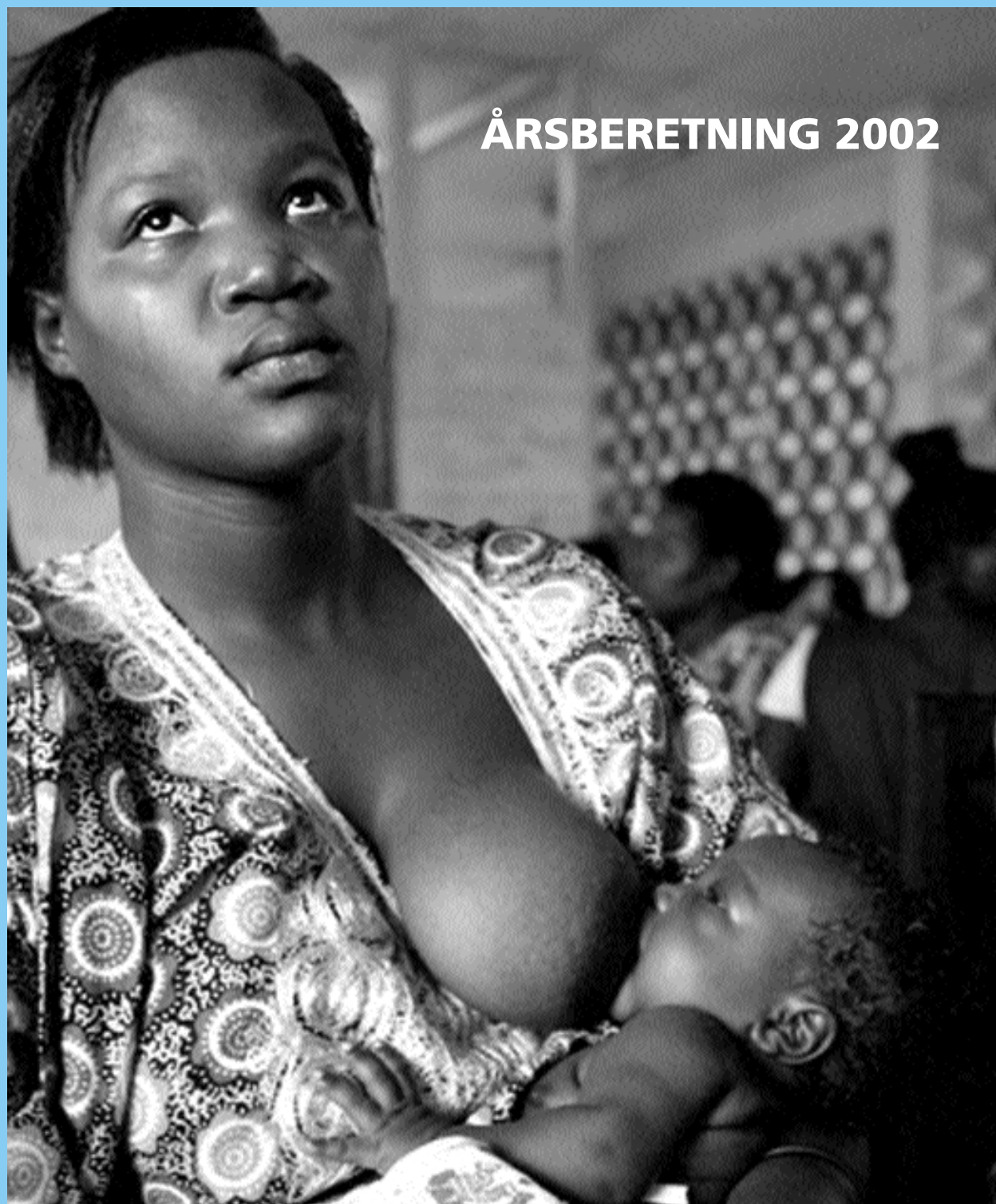
NYHEDSBREV

Foreningen

# SEX & SAMFUND

April • Nr. 40 2003

ÅRSBERETNING 2002



- 2 • Leder
- 4 • Det informerede valg
- 4 • Sexlinien for Unge
- 6 • AIDS-Linien
- 7 • Hivinfo.dk
- 7 • Indvanderrådgivning
- 8 • Undervisning af unge
- 9 • Hvem underviser lærerne?
- 9 • International undervisning
- 10 • Materialer ud af huset
- 11 • Prævention og sundhedsydelse
- 11 • En god oplevelse på klinikken
- 13 • Abortnet.dk
- 14 • Det rummelige samfund
- 14 • Foreningen i pressen
- 16 • I netværk når vi længere ud
- 18 • Foreningen i tal – 2002
- 19 • Det internationale arbejde
- 20 • Foreningen som fortæller
- 21 • Internationale aktiviteter 2002
- 22 • Projekter ude i verden
- 24 • Hvis du vil være medlem

## Udgivet af:



Foreningen  
Sex & Samfund  
Skindergade 28A, 1  
1159 København K  
Tlf: +45 33 93 10 10  
Fax: +45 33 93 10 09

E-mail: [info@sexogsamfund.dk](mailto:info@sexogsamfund.dk)  
[www.sexogsamfund.dk](http://www.sexogsamfund.dk)  
Giro nr 5000 688  
Åbningstider mandag til torsdag kl 9-16,  
fredag kl. 9-15.

Redaktion:  
Katja Iversen, informationskoordinator  
Bjarne B. Christensen (ansv.),  
sekretariatschef  
Hanne Risør, formand

Grafisk tilrettelæggelse: Thorup Grafik  
Tryk: Frederiksberg Bogtrykkeri  
Forsidefoto: Martha Strachan, Uganda  
ISSN: 1396-8165

Støt Foreningens arbejde – bliv medlem:  
Medlemskab af Foreningen: 125 kr  
Studerende, unge under 25 år  
og pensionister: 75 kroner  
Organisationer: 500 kroner



Foreningen Sex &  
Samfund er medlem af  
den internationale  
familieplanlægnings-  
organisation, IPPF

# Seksuel trivsel, ønsk

”Jeg drømmer om den dag, hvor alle børn er født ønskede,” sagde Elise Ottesen-Jensen, stifteren af det svenske Riksförbundet för Sexuell Upplysning i 1933, og jeg kunne tilføje, ”og hvor alle mennesker kan nyde deres seksualitet uden uønskede graviditeter eller frygt for seksuelt overførbare sygdomme.”

Det er godt at have drømme, også selv om det måske kan være svært at få dem opfyldt. Og det er vigtigt at sætte sig mål i livet og for det arbejde, vi laver, for det kan hjælpe os til at prioritere, træffe valg og fokusere på det, der er vigtigst.

I 2002 satte Foreningen Sex & Samfund sig sine mål. Vi arbejder for:

- *Seksuel trivsel* – En verden, hvor mennesker udnytter seksuallivets muligheder til at få et rigere liv i overensstemmelse med deres lyst og behov og i respekt for andres.
- *Ønskebørn* – En verden, hvor mennesker selv beslutter om og hvornår, de vil have børn.
- *Ingen sexsygdomme* – En verden, hvor menneskers livskvalitet ikke forringes unødvendigt af seksuelt overførbare sygdomme.

De tre mål har tætte relationer,

kan have forudsætning i hinanden, men kan også stå hver for sig.

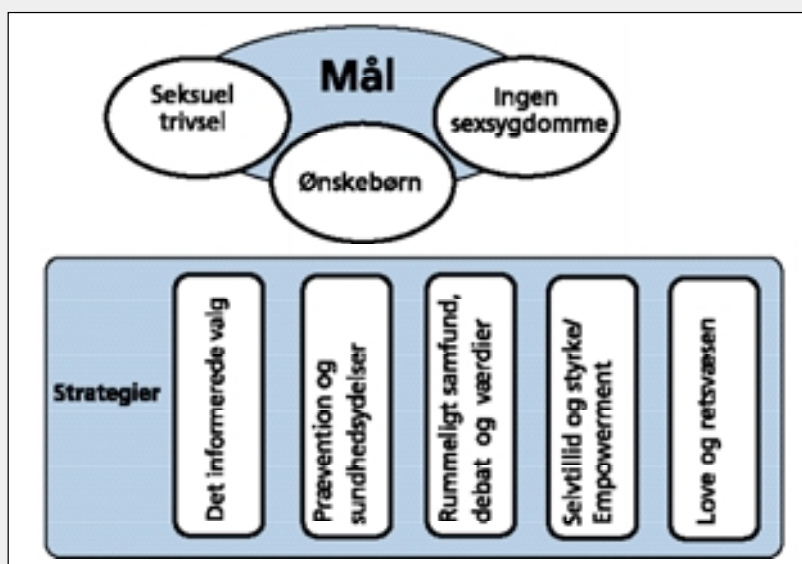
At nå målene forudsætter, at alle skal have mulighed for at træffe et *informeret valg*. At der er *prævention og sundhedsydelse* til alle. At alle har *handlekraft og styrke* til at kunne tage beslutninger vedrørende eget liv og seksualitet. At der er et *rummeligt samfund*, hvor seksuelle og reproduktive spørgsmål kan diskuteres og tænkes frit, og hvor der er en åben og folkelig demokratisk debat.

Og at der er *love og et retsvæsen*, som beskytter mod diskrimination, vold, tvang og overgreb i forbindelse med seksualitet og reproduktion.

I Danmark i dag opfatter mange ovenstående som basale menneskerettigheder – rettigheder vi tager for givet som en forudsætning for at leve et godt og indholdsrigt liv. Vi forventer, at det er den enkeltes ret at have muligheder, så vi selv kan vælge, hvordan det gode liv skal være for lige netop mig. Men det kan blive nødvendigt at se på balancen mellem den enkeltes ret (og krav) og samfundets ret og udviklingsmuligheder. Hvordan er sammenhængen mellem den enkeltes drømme, ønsker om seksuallivet og ønsker om børn, og så de holdninger, værdier, livsbetingelser og arbejdskrav, der gør sig gældende i Danmark. Det



# Ønskebørn og ingen sexsygdomme



er også nødvendigt at se på, hvordan det ser ud i resten af verden. I mange, mange lande er vores mål himmelråbende langt fra at være virkelighed.

Da Foreningen blev stiftet i 1956, var der meget fokus på arbejdet i Danmark, og vores internationale aspekt kom primært ved, at vi var medlem af International Planned Parenthood Federation (IPPF). Men med tiden er det internationale arbejde i Foreningen vokset, og det nationale og det internationale arbejde går hånd i hånd, trækker på og lærer af hinanden – og sådan må det være. Det globale samfund er en realitet – en del af vores hverdag. Vi påvirker hinanden, og Foreningen Sex & Samfund ønsker at være med til at påvirke udviklingen på de vigtige menneske-områder, der hedder seksualitet og reproduktion, sundhed og rettigheder – nationalt

såvel som internationalt – og vores mål bør derfor gælde for hele verdens befolkning.

Seksuallivet er intimt og privat – noget vi gerne vil have for os selv. Men mange må undertiden opleve at spille fallit og få problemer i sexen – måske på grund af mangel på tid, måske på grund af mangel på viden eller måske på grund af dårlig kommunikation. Det er stadig ikke nemt og naturligt at tale om seksualiteten, selv om vi i dagens Danmark mener at have en åben holdning, og selv om det offentlige rum er blevet mere og mere seksualiseret. Der er stadig et stykke vej, inden vi mennesker kan tale afslappet og naturligt om seksualitet på samme seriøse måde, som vi kan tale om mad, boligindretning og økonomi. Men samfundet og det enkelte menneskes udvikling hænger sammen også på dette felt –

både i Danmark og ude i verden, hvor i hundrede tusindvis af kvinder og mænd dør på grund af deres seksuelle liv og dets følger, som hiv/aids, usikre aborter, fødsler uden fødsels-hjælp, vold og tvang.

Desværre oplever vi i øjeblikket kræfter, der modarbejder vores visioner – stærke kræfter, der fordømmer retten til fri abort, som er modstander af seksualundervisning til unge og nægter at anerkende, at unge også er seksuelt aktive, med alle de positive som negative resultater det giver.

Så der er stadig grund til at drømme og sætte sig mål, til at kæmpe og slås for, at den seksuelle trivsel bliver en del af livskvaliteten for det enkelte menneske, bliver en naturlig del af debatten i det offentlige rum, bliver et nødvendigt område at medtænke i al udviklings- og oplysningsarbejde, på serviceområdet og i lovgivningen.

Foreningen Sex & Samfund vil arbejde fokuseret videre for at nå vore mål, og måske på længere sigt få opfyldt vore drømme.



*Hanne Risør,  
formand*

## Det informerede valg

**Foreningen Sex & Samfund arbejder blandt andet for, at det enkelte menneske har adgang til og mulighed for at træffe et informeret valg, når det kommer til det seksuelle liv – både i Danmark og ude i verden.**

”At træffe et informeret valg kræver, at man har en masse viden om seksualitet, seksygdomme, prævention, graviditet og abort,” siger Bjarne B. Christensen, Sekretariatschef i Foreningen Sex & Samfund. Han understreger, at viden er ikke nok: den enkelte skal også være bevidst om konsekvenserne af sine handlinger og bruge sin viden og bevidsthed, når der træffes valg på det seksuelle og reproduktive område.

### Undervisning, rådgivning og materialer

Bjarne B. Christensen fortæller, at Foreningen arbejder på tre fronter for at fremme det informerede valg. ”Vi udgiver materialer, vi rådgiver, og vi arbejder med undervisning.”

Hvert år producerer Foreningen en række materialer om blandt andet prævention, graviditet og seksygdomme. Materialerne er meget efterspurgt, og der udsendes i tusindvis af pjecer hver måned. Men et er at læse om tingene, noget andet er at tale med andre om dem, så Foreningen har også forskellige rådgivningstilbud: Sexlinien for Unge, AIDS-Linien, Hivinfo.dk og rådgivning for kvinder med anden etnisk baggrund end dansk. Formålet med tilbudene er at give viden og vise brugeren, hvilke muligheder og begrænsninger vedkommende har. ”Vi giver ikke råd og løsninger, men hjælper den enkelte, hvor den enkelte er, og fungerer som dialogpartner. Vi tilbyder viden, som den enkelte så selv må bruge, når han eller hun handler,” siger Bjarne B. Christensen.

En kvalificeret seksualundervisning til unge er helt central, når man taler om informeret valg, og Foreningen arbejder for, at undervisningen i skolerne skal blive bedre, dels ved at argumentere for et forbedret lovgrundlag for seksualundervisningen og for bedre uddannelse og efteruddannelse af lærere, dels ved at foregå som et godt eksempel og undervise lærere og tilbyde supplerende seksualundervisning til unge, et tilbud som mange hundrede skoleklasser benytter sig af hvert år.

### Også ude i verden

Internationalt er der rift om Foreningens erfaringer vedrørende seksualundervisning og -rådgivning. Foreningens ansatte underviser rådgivere og undervisere i andre dele af verden, og Foreningen har mange bistandsprojekter, hvor fremme af det informerede valg via rådgivning og undervisning er helt centralt.

På de følgende sider kan der læses mere om Foreningens mange konkrete aktiviteter udi rådgivning og undervisning.

## Sexlinien for unge – på telefon og internet

Unge har altid haft brug for at kunne stille spørgsmål om seksualitet til andre end deres forældre. Og hvad enten det drejer sig om brug af prævention, seksygdomme eller problemer i sexlivet, så er de professionelle rådgivere klar på Foreningen Sex & Samfunds Sexlinie.

*Sexlinien for Unge* er Danmarks ældste, professionelle telefonrådgivning om seksualitet. I år er det 11 år siden, telefonerne blev taget for første gang. Siden har antallet af opkald været støt stigende, og i 2002 fik 2.375 rådsøgende svar på deres spørgsmål hos de professionelle rådgivere.

”Unge i dag er ikke mere forvirrede eller eksperimenterende end deres forældre var,” siger Brian Linke, Koordinator på Sexlinien, ”men i modsætning til tidligere, har de bedre mulighed for at få saglig information på en nem måde, så meget af fortidens angst og myter kan undgås.”

### Sexlinien.dk

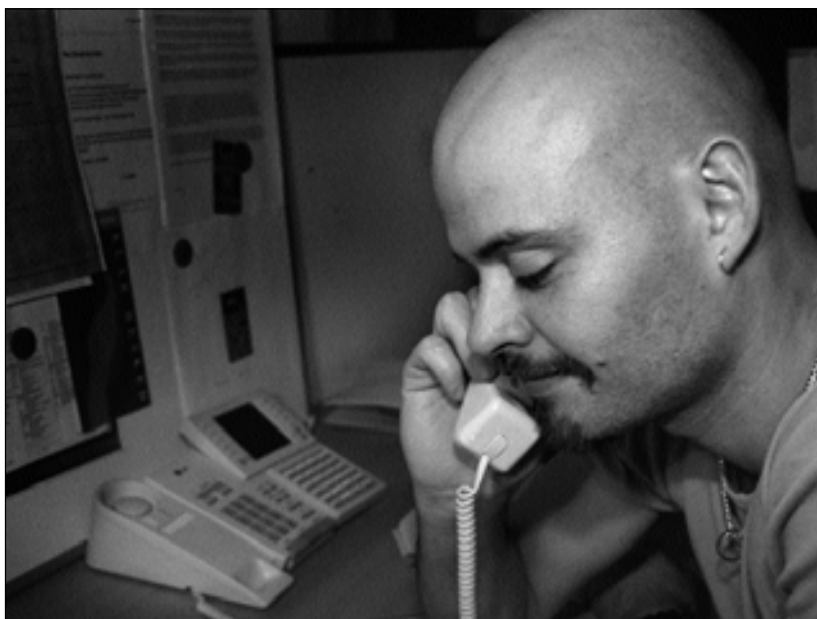
Som supplement til Sexlinien startede Foreningen Sex & Samfund i 1997 [www.sexlinien.dk](http://www.sexlinien.dk), hvor der tilbydes rådgivning over internettet. Der er over 6.000 besøg på siden hver måned, og der stilles omkring 450 spørgsmål. I 2002 fik lidt over 4.000 unge svar på deres spørgsmål på [sexlinien.dk](http://sexlinien.dk).

Der er 11.000 besvarede spørgsmål i arkivet, som brugerne kan søge i, og der er mange, der bruger [sexlinien.dk](http://sexlinien.dk) som et opslagsværk. Hver bruger ser i gennemsnit på 15 spørgsmål/svar inde i brevkassen.

I 2002 startede Sexlinien et samarbejde med Skum, Danmarks Radios ungdomssite på internettet, så der fra Skum-siden i dag er direkte adgang til [sexlinien.dk](http://sexlinien.dk)'s



Foto: Ditte Bjerrgaard



## Hvad spørges der om på Sexlinien?

### Top 5 Telefon:

Kondomer  
Onani  
Første gang  
Penisstørrelse og -form  
P-piller

### Top 5 Internet:

Første gang  
P-piller  
Onani  
Penisstørrelse og -form  
Kondomer

Emnerne, der spørges til, er næsten ens på telefonen og nettet. Men der er en tendens til, at der stilles flere spørgsmål til tabu-belagte emner som dyresex, pædofili og incest på nettet end over telefonen, måske fordi følelsen af anonymitet her er større.

arkiv med spørgsmål og svar.

Skum er Danmarks mest besøgte site for unge, og ca. 12.000 gange om måneden klikker Skums brugere sig ind og læser i brevkassens spørgsmål. Lagt sammen med de 6.000 månedlige direkte besøg, betyder det, at der mere end 200.000 gange hvert år er folk, der bruger sexlinien.dk.

### Fremtiden

Om fremtidsplanerne siger Brian Linke: "Vi vil gerne forny sexlinien.dk i 2003. Den trænger til et nyt layout. Det skal være lettere at navigere rundt på siden og søge i de tidligere spørgsmål og svar.

Og det kunne også være godt med mulighed for chat og sms-service." Mest påtrængende er det dog at få svartiden ned. Der er i dag et mål om, at alle skal have svar inden for en uge, men ofte går der lidt længere tid, da det kræver mange ressourcer at besvare de mange spørgsmål skriftligt.

*Sexliniens rådgivere er uddannet til at svare på alle spørgsmål om sex, og intet er for pinligt at spørge om. Telefonerne er åbne på nummer 70 20 22 66 fra mandag til fredag kl 15-17. På [www.sexlinien.dk](http://www.sexlinien.dk) kan der stilles spørgsmål hele døgnet, men der er op til en uges ventetid på svar.*

## Sexguider på Roskilde Festival

Foreningen Sex & Samfund tog i 2002 på Roskilde Festivalen for fjerde gang. I og omkring ungdomsbladet Tjeck Magazines bod, var ti uniformerede Sexguider klar med råd og vejledning, demonstration af kondompåsætning og tip en 13'er, med spørgsmål om sex, prævention og seksuelt overførbare sygdomme

"Ved at være med på Roskilde Festival bliver vi endnu mere synlige over for de unge. Vi får slået vores navn og telefonnummer fast, så de lettere kan finde os, når de får brug for råd og vejledning om seksuelle emner," siger Brian Linke, der er faglig koordinator for Sexlinien.

Som noget nyt havde holdet af Sexguider ikke kun deltagere fra Sexlinien. Roskilde Festival 2002 var også starten på et godt samarbejde med medicinstuderende fra Sexekspresen, unge fra Sexpiloterne i Frederiksborg Amt og "informatører" fra Riksförbundet för Sexuell Upplysning, Foreningens søsterorganisation i Sverige.



## AIDS-Linien – får angsten ned og viden op

30 mennesker ringer dagligt til den anonyme rådgivningslinje, AIDS-Linien. Det er pigen, der ringer ind søndag morgen i panik, fordi hun har dyrket usikker sex. Det er manden, der venter på svar på hiv-testen. Det er kollegaen til en hiv-positiv, som ikke ved, hvordan hun skal forholde sig.

”Der er stadig meget angst og uvidenhed omkring hiv/aids, og en af AIDS-Liniens fornemste opgaver er at få angsten ned på et reelt niveau og vidensniveauet op,” fortæller Anders Dahl, der er en af de få lønnede medarbejdere.

De fleste brugere af AIDS-Linien er helt almindelige, og i de fleste tilfælde heteroseksuelle mænd og kvinder mellem 20 og 45 år. Der spørges typisk til seksuelle smitteveje, sikker sex og hiv-testen. ”Alle der ringer bliver behandlet godt og med udgangspunkt i lige netop deres behov. Vi har et meget højt fagligt niveau og kan tackle enhver situation,” siger Anders Dahl.

### Gode rådgivere

I dag er det sytten år siden, at



AIDS-Linien blev etableret. Telefonerne, der er åbne hver eneste dag, tages af 6 fastansatte medarbejdere og cirka 50 frivillige. I gennemsnit varer en rådgivningssamtale 8 1/2 minut, men

mens nogle blot er en hurtig forespørgsel på et telefonnummer til for eksempel en klinik, er andre timelange deciderede krisesamtaler med mennesker, der lige har fået konstateret hiv-smitte eller pårørende til smittede.

Det stiller krav til rådgiverne, der af samme grund gennemgår en grundig fire måneders uddannelse med indføring i hiv/aids, smittespredning, krise/sorg behandling, forsikrings spørgsmål, rådgivningsteknik og meget andet, før de får lov til at tage telefoner alene.

I 2002 ringede over 9.000 til AIDS-Linien, hvilket er et lille fald i forhold til året før. ”Det skyldes, at mange i dag søger information på internettet, og at der er mindre offentlig fokus på aids. I Danmark dør folk ikke længere af aids i samme grad som tidligere, og der er ikke længere de store aids-kampagner, hvor vores telefonnummer normalt blev promoveret,” forklarer Anders Dahl.

### Andre tilbud

Ud over at tilbyde rådgivning via telefonen, tilbyder AIDS-Linien også at undervise og holde foredrag, ligesom der over årene er gennemført målrettede oplysningsaktiviteter over for stofmisbrugere, trækkerdrengene og andre grupper med risiko-adfærd.

Som et led i Sundhedsstyrelsens ”Rejsekampagne” underviser AIDS-Liniens medarbejdere blandt andet folk, der skal sendes ud i verden med Mellempøkeligt Samvirke. Man har også udviklet et kursustilbud til mindre u-landsorganisationer om hiv og aids, ligesom medarbejdere fra AIDS-Linien afholder kurser i forbindelse med Foreningen Sex & Samfunds internationale projekter i f.eks. Vietnam.

*AIDS-Liniens telefoner er åbne mellem 9 og 23 på hverdage og mellem 11 til 18 i weekenderne.*

## De frivillige bestemmer

AIDS-Linien bygger på et solidt fundament af cirka 50 frivillige, som hver uge stiller deres tid og ressourcer til rådighed på telefonerne. Alle har de fået en fire måneders indføring i de forskellige problemstillinger forbundet med hiv/aids, og derudover afholdes der hvert år to weekend-internatkurser, hvor den nye medicinske forskning, ny lovgivning og andre relevante emner præsenteres.

AIDS linien har ”verdensrekord” i at fastholde de frivillige som rådgivere. I gennemsnit bliver en frivillig seks år på AIDS-Linien: ”Der er et godt socialt liv, og folk passer på hinanden,” forklarer Anders Dahl, der har været rådgiver i 12 år. ”Det er også de frivillige, der laver det mest prestigefyldte arbejde på AIDS-Linien, nemlig rådgivning, og så har de stor indflydelse på organisationens udvikling, for de har flertal i langt de fleste af AIDS-Liniens styrende udvalg”.

Hver 18. måned starter et nyt hold frivillige. Alle kan skrives op til at blive frivillig, men der sker en nøje udvælgelse. Det kræver indlevelse og personlig styrke at rådgive om hiv/aids, og ikke alle kan blive gode rådgivere. Der tilstræbes også en ligelig fordeling af mænd og kvinder, ligesom man gerne vil have folk fra forskellige faggrupper.



## Hivinfo.dk – Danmarks bedste

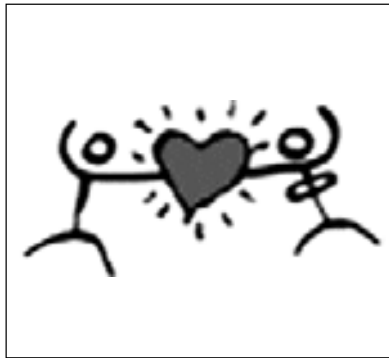
Søger man information om hiv/aids på nettet, bør man starte sin søgning på hivinfo.dk – den bedste danske website vedrørende hiv/aids.

”Vi samler alle former for viden om hiv/aids – medicinsk, alternativt og socialt. Alle interesserede kan finde brugbar, relevant og aktuel information,” siger Steen Herdel, der er ansvarshavende redaktør, daglig leder og idemanden bag hivinfo.dk.

De ansatte på hivinfo.dk – der ud over Steen Herdel tæller en koordinator og en freelance journalist – indsamler dagligt informationer fra hele verden for at være fuldt opdaterede om emnet hiv, om mulighederne for overlevelse og om forbedret livskvalitet for hiv-smittede og for pårørende til hiv-smittede.

”Det overordnede mål er at skabe større viden om hiv/aids,” siger Steen Herdel. ”Viden mindsker irrationel angst og skaber større tillid til muligheder, overlevelse og livskvalitet.”

Siden, der i snit besøges af 5.000 unikke brugere om måneden, henvender sig til først og fremmest til hiv-smittede og pårørende, men også til unge, skoleelever og professionelle, der arbejder med hiv/aids. 80% af de hiv-smittede kender siden, og læger, socialrådgivere og hiv-smittede kappes om at rose den.



### Meget menneskeligt

”Noget af det, der er helt specielt ved Hivinfo, er, at der altid er nogen i den anden ende,” siger Steen Herdel og henviser til debatten, hvor brugerne døgnet rundt anonymt kan stille spørgsmål om hiv/aids og altid få et sobert, professionelt svar inden for 24 timer. ”Det er et trygt og menneskeligt sted at henvende sig.”

Hovedkategorierne på Hivinfo.dk handler om, hvad hiv er og om hiv og overlevelse. Derudover er der en database med en effektiv søgefunktion og en stor ressourceguide, med chat, debat, kontaktannoncer, litteraturhenvisninger, og links til relevante netsteder i ind- og udland, og til hvor man kan få rådgivning og mere information. Som noget nyt begyndte hivinfo.dk i februar 2003 at udsende et månedligt nyhedsbrev. Efter kun to måneder er der allerede knapt 1.000 abonnenter.

*Hivinfo.dk administreres af Foreningen Sex & Samfund og har været på finansloven siden 1. juli 2001.*

*For mere information om hivinfo.dk, skriv til [hivinfo@hivinfo.dk](mailto:hivinfo@hivinfo.dk)*

### Citater fra evaluering af hivinfo.dk gennemført af Bysted HQ:

”Hivinfo er det bedste danske site, der findes ... Sitet er langt bedre end de andre organisationers ... Det er en overskuelig og rar hjemmeside.”

*Court Pedersen, Professor Dr. Med, Odense Universitetshospital*

”Hivinfo er den mest fyldestgørende af alle der oplyser (red: på nettet), og de er hurtige til at få nyheder med.”

*Arne Bachmann, ansat rådgiver i AktHIVhuset*

## Rådgivning af kvinder med anden etnisk baggrund

Det kan være for pakistanske, tyrkiske eller somaliske kvinder. Og det kan være på sprogskoler, på socialcentre eller i kvindeklubber på indvandrercentre. Fælles er, at det er Foreningen Sex & Samfunds indvandrerkonsulent, Hanne Gylche, der tegner og fortæller, og at det handler om seksualitet, prævention, seksygdomme, graviditet, abort, fødsel og amning.

Otte timer hver måned bruger jordemoder Hanne Gylche på at undervise og rådgive især indvandrerkvinder, men også enkelte mænd, i Københavns Kommune. I 2002 holdt hun 24 kurser og rådgav en række indvandrerkvinder individuelt. ”Jeg starter ofte med de helt basale fysiske facts og bygger så videre derfra,” fortæller hun og siger, at en af hendes fornemste opgaver er at aflive myter omkring prævention og seksygdomme.

Det er gratis at få Hanne Gylche ud og undervise, og det er sjældent kedeligt. ”Der er masser af fnis og grin. Der bliver skabt et intimt rum, hvor kvinderne kan få stillet alle de der spørgsmål, som de ellers aldrig får spurgt om, om for eksempel manglende lyst, smerter ved samleje eller mandens rejsningsproblemer,” fortæller hun.

*Det er muligt at bestille undervisning eller aftale individuelle konsultationer med Hanne Gylche. Ring til Foreningen Sex & Samfund på 33 93 10 10.*

# Seksualundervisning...

... med udgangspunkt i de unges eget liv

I alt 3.430 elever nød i 2002 godt af Foreningen Sex & Samfunds tilbud om gratis supplerende seksualundervisning.

Undervisningen, der foregår på Foreningens Rådgivnings- og Præventionsklinik i Skindergade i Københavns centrum, varetages af klinikens team af undervisere, der ud over at undervise også er rådgivere på telefon- og internetrådgivningen Sexlinien.

I modsætning til den traditionelle lærerorienterede undervisning, hvor underviseren står for den primære formidling af information, er der i Foreningens undervisning fokus på dialog med eleverne. "Vi lægger vægt på, at de unge selv kommer på banen med deres erfaringer og spørgsmål, for så er der større mulighed for, at de husker, det de har hørt og handler på det," siger Brian Linke, der som koordinator af Sexlinien organiserer underviserne.

## Læreren sat uden for døren

Ud over den faktuelle fysiske viden, som eleverne skal have med sig, lægger klinikens undervisere meget vægt på at diskutere mere bløde emner, som følelser og fornemmelser, første gang, spilleregler mellem kønnene og meget andet. Underviserne indtager en nysgerrig og spørgende position i stedet for en belærende og moralsk – netop for at få de unge på banen og tage udgangspunkt i elevernes eget liv og behov for viden. Og elevernes lærer bliver bedt om at gå en tur, så længe undervisningen varer.

"Vi er et supplement til skolerne normale seksualundervisning, og vi har den fordel, at vores undervisere er bedre uddannede i emnerne," siger Brian Linke. "Derudover er de eksterne og ofte yngre end læreren, og eleverne



Foto: Ditle Bjerregaard

kan tale med dem om andre ting, end med den lærer, der retter deres opgave, giver dem karakterer og kender deres forældre. Anonymitetet gør tonen mere fri."

## Længere ud

I 2002 blev der gjort en indsats for at øge de københavnske skolars kendskab til tilbuddet om supplerende seksualundervisning. I alt fik 219 skoleklasser fra 64 forskellige folkeskoler undervisning, og det samlede antal af besøgende steg med cirka 10%. Selv om Foreningen gerne ville, bliver det dog svært at undervise mange flere end tilfældet er: "Vores kapacitet er desværre næsten fyldt op – der

er simpelthen ikke fysisk plads til flere klasser," siger Brian Linke.

Foreningen Sex & Samfunds undervisere er meget efterspurgt, og der er jævnlige bud efter dem blandt andet fra ungdomsklubber og ung-til-ung grupper i hele landet. Også lærere og social- og sundhedspersonale, der arbejder med abort og prævention, efterspørger kurser: "De vil gerne høre om, hvordan vi bærer os ad med at få de unge til at være aktive i undervisningen," smiler Brian Linke.

*Der er åbent for skoleklasseundervisning på alle hverdage mellem 9 og 14. Der kan aftales tid på 33 93 10 10.*

## Ung-til-ung

"Ung-til-ung" metoden, som Foreningen anvender i sin undervisning af skoleelever, er en kendt og anvendt formidlingsmetode i forebyggende arbejde henvendt mod unge. Ideen er, at unge formidler viden og erfaringer til andre unge, der endnu ikke selv har samme viden og erfaring. Når unge formidler til andre unge, har formidlingen en form og et sprog, som modtagerne bedre kan forstå. Dermed kan der videregives nyttig viden, som kan være umiddelbart brugbar i modtagergruppens liv.

I Foreningen Sex & Samfund er langt de fleste undervisere unge under uddannelse, og de er dermed lidt ældre end de unge, der modtager undervisningen. Denne ung-til-yngre form har vist sig at være god, idet intensitet og lydhørhed i dialogen med de unge fastholdes, samtidig med, at der er en faglig kvalitet og afklarethed hos underviserne, som gør dem i stand til at tackle de ofte vanskelige seksuelle problemstillinger, der kan rejse sig i et undervisningsforløb.





## Hvem underviser lærerne?

Seksualundervisning er obligatorisk i den danske folkeskole. Derfor kan det synes underligt, at den ikke er det på lærerseminarierne.

Foreningen Sex & Samfund gennemførte i maj 2002 en undersøgelse for at få et overblik over, hvordan seminarierne griber seksualundervisningen af de lærerstuderende an. Undersøgelsen udsprang af, at Foreningen i stigende omfang får henvendelse fra lærere, der ønsker råd og vejledning i, hvordan de kan varetage seksualundervisning i folkeskolen.

Undersøgelsen viste, at et fåtal af de lærerstuderende har mulighed for at få kurser i seksualundervisning. Ud af 20 seminarier havde kun syv i det forløbne skoleår udbudt kurser med fokus på seksualundervisning. Og af de syv seminarier var undervisningen frivillig på de to. Lærerne bliver simpelthen ikke klædt godt nok på til at give den undervisning, som loven kræver, og det smitter selvfølgelig af på både mængden og kvaliteten af seksualundervisningen i den danske folkeskole.

På baggrund af undersøgelsen arrangerede Foreningen i november 2002 en konference om seminariernes seksualundervisning. Der deltog 40 repræsentanter fra seminarier, ministerier, amter og organisationer, der arbejder med seksualoplysning.

Alle var enige om, at det eksisterende niveau ikke var godt nok, og at seksualundervisning er et område, som både bør og kan opprioriteres. De mange input fra konferencen gav Foreningen et godt afsæt for det videre arbejde med at styrke lærernes forudsætninger for at blive bedre seksualundervisere.



## International undervisning

Det er ikke kun i Danmark, at Foreningen Sex & Samfund gennemfører undervisning. Også internationalt er der bud efter medarbejdernes erfaringer og metoder.

For eksempel var Anders Dahl, som til daglig arbejder på AIDS-Linien, to gange i Vietnam i 2002, hvor han gennemførte kurser for blandt andet ansatte på telefon- og internetrådgivninger.

”Rådgivning er et nyt begreb i Vietnam, og de starter et helt andet sted end os,” fortæller Anders Dahl, der selv har været rådgiver på AIDS-Linien i 12 år. ”De rådsøgende forventer konkrete råd på meget eksistentielle spørgsmål, og rådgiverne forventer også tit, at de skal kunne give svarene. I praksis betyder det ofte moralsk løftede pegefingre, og det

tager tid at formidle, at vi som rådgivere ikke skal opdrage på de rådsøgende.”

På kurserne underviste han i seksualitet, kroppen, kønssygdomme, hiv/aids, forskellige seksuelle retninger og ikke mindst rådgivningsteknik.

”Vores fordel er, at vi har en stor viden, og at vi tør tale åbent om seksualitet,” siger han. ”Og så kan vi skrue kurser sammen, der er både sjove og seriøse ved at mikse øvelser, diskussioner og forelæsninger. Deltagerne skal have den faglige viden, men samtidig skal de lære at bruge ordene, så de er forberedte i en rådgivningssituation.”

Foreningen Sex & Samfund planlægger at sende undervisere til blandt andet Vietnam igen i 2003.

## Ung-til-ung Landsmøde 2002

En række amter anvender ung-til-ung metoden i deres forebyggende arbejde med hiv-smitte, seksuelt overførbare sygdomme og uønskede graviditeter.

For at udveksle erfaringer og give inspiration til nye ung-til-ung grupper, afholdt amternes forebyggelseskonsulenter og Foreningen Sex & Samfund i november et weekend landsmøde for amtslige ung-til-ung formidlere.

Der deltog 50 unge formidlere og 13 koordinatore fra hele landet. De to grupper holdt separate møder, og mens de unge udvekslede viden, erfaringer og metoder, var mødet mellem amtslige koordinatore helliget spørgsmålene om, hvordan man rekrutterer, fastholder, uddanner og superiserer unge.

Som opfølgning på landsmødet vil der i løbet af foråret 2003 udkomme en ung-til-ung håndbog, der blandt andet bygger på kurssets diskussioner.



## Parat til Sex

”Sober og faglig information ... letlæst og givende for alle, der skal retlede unge mennesker i en ofte svær fase af deres liv.” Sådan beskriver lektørdtalelsen ”Parat til sex”, en seksualundervisningsbog om unges seksuelle adfærd, som Foreningen Sex & Samfund og Gyldendal udgav i 2002.

Bogen tager udgangspunkt i de unges virkelighed og henvender sig til lærere, sundhedsplejersker og andre med interesse inden for pædagogik, seksualitet og ungdom.

Filosofien bag bogen er, at emner som seksualitet, moral og kærlighed kan formidles med brug af humor på en faglig forsvarlig måde, og der gives grundig indføring i emner som: kærlighed og følelser, pornografi, internetsex, myter, etniske minoriteter, kønsidentitet m.m.

*Der er solgt cirka 800 eksemplarer af bogen. Den koster 206 kroner og kan købes i boghandlen eller hos Foreningen Sex & Samfund.*

## Præventionskassen

I mere end 20 år har Foreningen Sex & Samfund solgt demonstrationskasser med præventionsmidler. Kassen indeholder kondomer, pessar, spiral, p-piller, p-ring, graviditetstest, penisattrap, undervisningsvejledning m.m. I 2002 blev der solgt 112 eksemplarer, primært til lærere, sundhedsplejersker og andre, der giver seksualoplysning til unge. Formålet med kasserne er at give underviseren et redskab til brug i fag, hvor prævention og seksualoplysning indgår. Kasserne giver eleverne mulighed for at se og røre ved de mest almindelige former for præventionsmidler, for dermed at øge forståelsen for hvordan midlerne virker og bruges.

*Præventionskassen koster 400 kroner og kan købes hos Foreningen Sex & Samfund.*

## En seksuel profil af tokulturelle unge

Unge med anden etnisk baggrund end dansk har ofte brug for en mere nuanceret og kvalificeret seksualoplysning, da de tit ikke har samme viden om prævention, graviditet, seksygdomme og seksualitet som danske unge. Som svar på mange seksualunderviseres efterlysning af relevant materiale, udgav Foreningen Sex & Samfund og Forebyggelsessekretariatet i Frederiksberg Kommune i 2002 ”Ung 99 – unge med anden etnisk baggrund end dansk.”

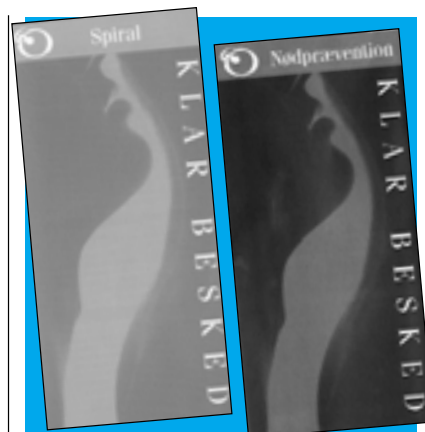
På baggrund af en omfattende undersøgelse blandt 442 unge med rødder i ikke-vestlige samfund, fortælles i tal og interviews om de tokulturelle unges seksualadfærd, viden og behov. Der er sat fokus på seksualundervisningen til de unge med indvandrerbaggrund, og rapporten giver også en statistisk beskrivelse af de tokulturelle unges seksualadfærd, viden og holdninger.

*Rapporten kan købes ved henvendelse til Foreningen Sex & Samfund. Den koster 125 kroner.*

## Når 2 bliver til 3

**Mere indbydende, mere overskuelig, mere til manden**

I 2002 blev den populære folder ”Når 2 bliver til 3” revideret. Teksten blev opdateret, tonen gjort mere positiv, og mandens rolle adresseret mere direkte. Derudover blev der tilføjet afsnit om eksempelvis øget sexlyst under graviditeten og mandens følelser under forløbet. Men væsentligst er nok det nye udseende, der – ud over at være mere ’mandevenligt’ – gør teksten mere overskuelig, og pjecen mere indbydende. I løbet af 2002 blev mere end 18.000 eksemplarer af pjecen sendt ud fortrinsvis til landets fødeafsnit, men også mange praktiserende læger anvender pjecen i deres arbejde.



## Pjecer i tusindvis

Dagligt modtager Foreningen Sex & Samfund bestillinger på pjecer. I 2002 distribuerede Foreningen:

129.045	Klar Besked
24.145	Mest for drenge
	Mest for piger
18.226	Når to bliver til tre
9.520	En hemmelighed du ikke skal gemme på
1.091	Er du gravid?

Derudover blev der solgt 1.238 eksemplarer af Foreningens familieplanlægningspjecer på arabisk og tyrkisk.

*Pjecer kan bestilles på Foreningen Sex & Samfunds hjemmeside, [www.sex-ogsamfund.dk](http://www.sex-ogsamfund.dk), eller på 33 93 10 10.*



## Prævention og sundhedsydelse til alle!

**S**kal Foreningen Sex & Samfund nå sine mål om seksuel trivsel, ønskebørn og ingen sexsygdomme, så kræver det som et minimum et samfund, hvor der er prævention og sundhedsydelse til alle.

”Vi arbejder for, at der skal være nem adgang til præventionsmidler og -metoder, som er billige, ufarlige, sikre og brugervenlige,” siger Bjarne B. Christensen, sekretariatschef i Foreningen. ”Og der skal samtidig være nem adgang til et sundhedssystem, som kan hjælpe i brugen af prævention, behandle sexsygdomme og foretage sikre aborter og fødsler,” siger han og understreger, at det bør gælde både for Danmark og for resten af verden.

Mange af Foreningens aktiviteter sigter mod dette. Foreningen driver en rådgivnings- og



præventionsklinik, hvor målet blandt andet er at bidrage til udvikling og afprøvning af nye præventionsformer. Foreningen advokerer også for forskning og for udviklingen af offentlige sundhedssystemer, som kan levere præventionsmidler og sundhedsydelse af høj kvalitet. Derudover samler og udbreder Foreningen ny og pålidelig viden om for eksempel abort via bøger og internettet. Og så afholder Foreningen træningskurser for

sundhedspersonale i seksuel og reproduktiv sundhed.

”Det er nødvendigt hele tiden at presse på og vise, hvordan tingene kan gøres. Ellers forsvinder støtten,” siger Bjarne B. Christensen, som fortæller, at Foreningens viden og erfaringer er meget søgt i udlandet, specielt erfaringen inden for fortalerearbejdet. ”I mange af vores internationale projekter støtter vi vores samarbejdspartnere i at blive bedre til at advokere og påvirke de politiske beslutninger, og få deres regeringer til at stille prævention og sundhedssystem til rådighed.”

På de følgende sider kan man læse om Foreningens nationale aktiviteter i forbindelse med prævention og sundhedsydelse. På side 18 kommer der mere om Foreningens internationale arbejde.

## En god oplevelse på klinikken

**I** 2002 gik 1.425 københavnske borgere ind ad porten i Skindergade 28 og op på anden sal til en konsultation på Foreningen Sex & Samfunds Rådgivnings- og Præventionsklinik.

”Vi er fageksperterne, når det kommer til kønssygdomme og prævention,” siger Charlotte Wilken-Jensen, som er læge og faglig leder af klinikken, ”Vi kan præventionsformerne ud og ind, kender alle grænsetilfældene og har en kæmpe erfaring. Det har de fleste praktiserende læger ikke.”

Formålet med klinikken, hvor der er 6 læger og 6 sygeplejersker tilknyttet, er forebyggelse. Forebyggelse af myter og fordomme omkring seksualitet og prævention og forebyggelse af uønsket graviditet, af seksuelt overførbare sygdomme og af smittespredning.



Foto: Ditte Bjørnsgaard

### Åben og afslappet stemning

”Målet er seksuel trivsel og ingen seks sygdomme, og klinikken kan ses som en konkretisering af mange af de ideer og principper, Foreningen Sex & Samfund generelt arbejder for,” siger Charlotte Wilken-Jensen, der – for ikke at klientliggøre brugerne – af princip ikke går med kittel, når hun arbejder i klinikken. ”Vi møder folk uden fordomme og løftede pegefingre. Vi tager udgangspunkt i de enkeltes seksuelle vaner i vores rådgivning, så selv om de måske kommer med noget ubehageligt, kan det godt blive en god oplevelse.”

En brugerundersøgelse fra efteråret 2002 viser, at brugerne sætter stor pris på klinikens professionalisme kombineret med åbenheden, tolerancen og den afslappede atmosfære. Også tilgængeligheden – den centrale placering, de sene åbningstider og den korte ventetid – blev fremhævet i undersøgelsen.

### Udsatte grupper

Klinikken er åben for alle, men man fokuserer på at være et tilbud til særlige målgrupper, for



eksempel kvinder med anden etnisk baggrund, helt unge piger, prostituerede og borgere, hvis egen læge har moralske eller tekniske problemer med prævention og abort. I 2002 tilhørte 64% af klinikens brugere sådanne ”udsatte grupper”. 16% af brugerne havde anden etnisk baggrund end dansk, og 8% var under 16 år.

”Vi vil gerne blive bedre til at nå de helt unge piger, også de

etniske piger,” siger Charlotte Wilken-Jensen. ”Kan vi med en god forebyggelsessamtale forhindre, at en ung kvinde senere skal igennem en abort, er megen smerte undgået.”

Igennem de sidste par år har der været et fortsat fald i antallet af provokerede aborter i Hovedstadsområdet. ”Det er vi glade for, og vi føler, at vi alt andet lige har bidraget positivt til udviklingen. Men det må ikke blive en sovepude. Tallet kan komme endnu længere ned,” siger Charlotte Wilken-Jensen.

*Rådgivnings og præventionsklinikken i Skindergade 28, København, har åbent mandag, tirsdag og torsdag kl. 16.00-19.00. Man kan bestille tid imellem kl. 15 og 16, men man kan også henvende sig akut. Uden for klinikens åbningstid er der via en telefonsvarer oplysning til kvinder, der har behov for nødprævention.*

## Kurser for sundhedspersonale

Foreningen Sex & Samfund afholder hvert år en række træningskurser for sundhedspersonale, der arbejder med prævention og abort. I 2002 blev der afholdt to kurser om, hvordan man kan rådgive og vejlede abortsøgende kvinder med flygtninge/indvandrers baggrund.

På de to kurser mødte de 50 deltagende læger og syge- og sundhedsplejersker blandt andet Amneh Hawwa, læge og sexolog med palæstinensisk baggrund. På sin meget direkte og varme facon skildrede hun det kultursammenstød, der ofte sker, når forskellige indvandrergrupper møder det danske sundhedssystem i forbindelse med prævention, abort og fødsler.

Begge kurser blev arrangeret i samarbejde med de respektive amter – Frederiksborg og Vejle Amt – og med støtte fra regeringens Aborthandlingsplan.

## Gallupundersøgelse af danske kvinders præventionsvaner

I efteråret 2002 fik Foreningen Sex & Samfund foretaget en Gallupundersøgelse af danske kvinders præventionsvaner. Undersøgelsen, der blev gennemført blandt 704 kvinder i alderen 15-49 år, viste, at mere end hver tredje kvinde bruger p-piller. Samtidig afslørede undersøgelsen, at hver anden p-pillebruger jævnligt glemmer at tage sin pille, og at jo ældre kvinder bliver, jo større er risikoen for, at de helt dropper p-pillerne og går over til at bruge mindre sikre eller slet ingen prævention.

Undersøgelsen viste også, at der er et stort behov for information om nyere præventionsformer, såsom præventionsstaven, homonspiralen eller hormonindsprøjtning. Kun i snit hver femte kvinde kender til disse metoder.

Også brugen af nødprævention blev undersøgt. Kun hver syvende kvinde har på et tidspunkt anvendt nødprævention, og under 1% af kvinderne havde anvendt nødprævention inden for de seneste tre måneder. Myten om, at nødprævention bliver brugt i stedet for anden beskyttelse, er således aflivet.



## Fagfolk roser ny rådgivningshåndbog

”Jeg synes, rådgivningshåndbogen er blændende god,” siger Troels Bové, næstformand i Praktiserende Lægers Organisation, om ”Rådgivningshåndbogen – til fagfolk om prævention og abort”, som Sex & Samfund og Komiteen for Sundhedsoplysning udgav i december 2002. ”Den er fyldt med faktuelle oplysninger, som er samlet på en overskuelig måde”.

Rådgivningshåndbogen er skrevet af 13 eksperter på præventions- og abortområdet. Den er den



første af sin art, og henvender sig til læger, sygeplejersker, jordemødre, socialrådgivere og andre faggrupper, som beskæftiger sig med præventions- og abortrådgivning. Bogen er et nemt, uvildigt og velfunderet opslagsværk om abort og prævention, der samtidig giver et godt indblik i de meget forskellige rådgivningssituationer, de forskellige faggrupper befinder sig i.

Bogens indhold er også tilgængeligt på [www.abortnet.dk](http://www.abortnet.dk), hvor indholdet løbende opdateres.

*Bogen er udgivet via regeringens Abort-handlingsplan. For 100 kr. kan den købes hos Komiteen for Sundhedsoplysning på tlf. 35 26 54 00 eller via e-mail: [kfs@sundkom.dk](mailto:kfs@sundkom.dk).*



## Abortnet.dk – fagviden om abort og prævention

Abort og prævention er et område i hurtig udvikling. Lovgrundlaget justeres løbende, der genereres hele tiden ny viden, materiale og statistik, og fagfolk skal konstant holde sig orienterede om de nye metoder, tendenser og retningslinjer.

”Netop derfor syntes vi, at internettet ville være et godt medie til formidling om prævention og abort,” siger Johan Seidenfaden, National Program- og Kommunikationsmedarbejder i Foreningen Sex & Samfund. Han er tovholder på den digitale platform [abortnet.dk](http://abortnet.dk), der gik online i april 2002 med støtte fra regerin-

gens Aborthandlingsplan.

På [abortnet.dk](http://abortnet.dk) kan man finde den nyeste viden fra ind- og udland om abort og prævention, en kalender med relevante begivenheder, litteraturhenvisninger, links, en vejviser til samtlige initiativer under Aborthandlingsplanen, henvisningsmuligheder til støtte-samtaler og meget mere.

”Formålet med [abortnet.dk](http://abortnet.dk) er at skabe et fælles forum for fagfolk, med fokus på erfaringsudveksling, samarbejds-muligheder og opkvalificering af viden, og hvor vi kan få synliggjort ”best practices”,” siger Johan Seidenfaden.

Hjemmesiden henvender sig

til dem, der arbejder med præventions- og abortspørgsmål: praktiserende læger, gynækologer, sygeplejersker, sundhedsplejersker, jordemødre, socialrådgivere og ikke mindst medarbejdere i amternes forebyggelsessekretariater. Men også fagjournalister, projekt-magere og de abortsøgende kvinder kan finde relevant stof på hjemmesiden.

[Abortnet.dk](http://Abortnet.dk) kom godt fra start. De første tre måneder af [abortnet.dk](http://abortnet.dk)'s levetid havde siden i gennemsnit 2.500 hits om måneden. Senere steg dette til næsten 5.000 månedlige hits. Siden har også et Nyhedsbrev, man kan abonnere på.

# Det rummelige samfund

Foreningen Sex & Samfund arbejder for et rummeligt samfund, hvor seksuelle og reproduktive spørgsmål kan diskuteres og tænkes frit, og hvor der er en åben folkelig og demokratisk debat.

”Vi vil et samfund, som er tolerant og fri for tabuer, fordomme og stigmatisering. Et samfund, hvor der er forståelse for og accept af de seksuelle og reproduktive rettigheder” siger Bjarne B. Christensen, sekretariatschef i Foreningen.

Seksuelle og reproduktive rettigheder er globale og en del af menneskerettighederne. Retten til at beslutte hvornår og hvor mange børn, man vil have, retten til at være fri for diskrimination og retten til sundhedsydelse er blot nogle af dem. Men selv om hovedparten af verdens lande har underskrevet disse rettighe-



der, er der en lang vej til, at de bliver anerkendt i praksis og omsat til politiske beslutninger, finansiering og forbedret service.

”Mennesker i hele verden skal frit kunne diskutere seksualitet og reproduktion, uden at det får negative konsekvenser,” siger Bjarne B. Christensen. ”Det kræver både, at der er korrekte informationer til folks rådighed, og at seksuelle og reproduktive spørgsmål debatteres seriøst i medierne.”

Foreningen Sex & Samfund

afholder offentlige arrangementer, gennemfører fortalervirksomhed og laver pressearbejde vedrørende seksualitet og reproduktion, for eksempel om abort, prævention og unges viden om sex. Også forskning søges igangsatt, ligesom Foreningen samarbejder med en lang række danske og internationale organisationer, som også arbejder for samfundsmæssig rummelighed på det seksuelle og reproduktive område. ”Og så prøver vi selvfølgelig at fremme det rummelige samfund ved selv at være så tolerant og fordomsfri som mulig i vores egen rådgivning, undervisning og udgivelser,” siger Bjarne B. Christensen.

På de følgende sider kan man se eksempler på Foreningen Sex & Samfund i pressen og få en oversigt over de mange netværk Foreningen indgår i.

## Foreningen Sex & Samfund i pressen

Foreningen ønsker at få italesat seksualitet og reproduktiv sundhed i den offentlige debat. Men uden opmærksomhed omkring Foreningen og Foreningens aktiviteter, når man ikke langt. Derfor arbejder Foreningen målrettet i forhold til pressen. Der udsendes pressemeddelelser, skrives debatindlæg og afholdes offentlige arrangementer. Og journalister fra både trykte og elektroniske medier nyder ofte godt af Foreningens viden og holdninger, og beder om udtalelser vedrørende seksualitet, sexsygdomme, prævention, aborter, graviditet og meget andet. I 2002 bød presseomtalen blandt andet på:

### Brev til Bush fra Sex & Samfund

Foreningen Sex & Samfund har sendt et brev til præsident Bush

med en appel om ikke at gennemføre en anti-abort lov. Med loven vil USA standse al støtte til projekter i hele verden, som arbejder med familieplanlægning og som går ind for abort.  
(27. januar, *Søndagsavisen*)

### Brug for mere viden om sex

Unge med anden etnisk baggrund end dansk har behov for bedre seksualundervisning, viser en ny undersøgelse.  
(25. februar, *Politiken*)

### Forfejlet indsats mod vold i familien

Forslag om at fjerne voldelige mænd fra hjemmet for at frede kvinder og børn kan ikke stå alene. Der er katastrofal mangel på tilbud til de voldelige mænd.  
(3. april, *Information*)

### Stort salg af fortrydelsespiller i håndkøb

Kvinder, som efter et ubeskyttet samleje frygter, at de er blevet gravide, foretrækker at gå uden om egen læge og i stedet direkte på apoteket for at købe såkaldt nødprævention.  
(25. april, *Jyllands-Posten*)

### Færre aborter i lande med fri abort

Det faldende aborttal er ikke kun en tendens i Danmark men i alle de europæiske lande, hvor aborten er fri. Åbenhed omkring emnet, mere og bedre oplysning og den frie og sikre adgang til aborter er med til at garantere en nedgang i antallet af provokerede aborter, mener eksperter.  
(9. juli, *Kristeligt Dagblad*)





### Ringes støtte til aborterende

Alt for få gravide kvinder, der ønsker en abort, tilbydes en egentlig støttesamtale før og efter aborten. Det mener formanden for landets kvinde- og fødselslæger, adm. overlæge på gynækologisk-obstetriske afdeling på Roskilde Amtssygehus, Charlotte Wilken, der også er faglig leder af en præventionsklinik i Sex og Samfund. (22. juli, Jyllands-Posten)

### Seminarier forsømmer seksualundervisning

Historien om bierne og blomsterne kender de fleste lærerstuderende. Men når det kommer til, hvordan man som lærer skal undervise i seksualitet, føler mange, at de ved for lidt, og der er stor forskel på, hvordan seminarierne forsøger at klæde de studerende på til opgaven. Det viser en ny undersøgelse,

som Foreningen Sex og Samfund har foretaget.

(14. september, Kristeligt Dagblad)

### Indiens farlige graviditeter

Fordomme og ligegyldighed koster hvert år tusinder af indiske kvinder livet, fortæller Jashodhara Dasgupta.

(21. September, Kristeligt Dagblad)

### Hver fjerde kvinde glemmer den daglige p-pille

Selv om p-pillen stadig er den foretrukne præventionsform blandt danske kvinder, så glemmer hver fjerde kvinde at tage den lille pille mindst en gang om måneden. Det viser en undersøgelse, som Foreningen Sex & Samfund har foretaget blandt 704 danske kvinder i alderen 15-49 år.

(18. oktober, Ritzaus Bureau)

## Foreningen Sex & Samfund, 2002

**Repræsentantskab:** AIDS Fondet, AIDS-info Fyn, BUPL – Forbundet for Pædagoger og Klubfolk, Danmarks Apotekerforening, Dansk Demografisk Forening, Dansk Forening for Klinisk Sexologi, Dansk Kvindesamfund, Dansk Psykolog Forening, Dansk Selskab for Almen Medicin, Dansk Selskab for Børnesundhed, Dansk Selskab for Obstetrik og Gynækologi, Dansk Sygeplejeråd, Dansk Socialrådgiverforening, Dansk Dermatologisk Selskab, Danske Kvindelige Lægers Forening, Den Alm. Danske Jordemoderforening, Den Alm. Danske Lægeforening, HIV Danmark, SMil København, Landsforeningen for Bøsser og Lesbiske, Landsforeningen Ungdomsringen, Mødrehjælpen af 1983, Videns- og formidlingscenteret.

**Bestyrelse:** Læge Hanne Risør (formand), læge Elsebeth Lægaard (næstformand), læge Christian Graugaard, læge Susanne Kierstein Hansen, jordemoder Ulla Houmøller, antropolog Tine Gammeltoft, skoleinspektør Hans Andersen. Suppleanter: socialrådgiver Gerd Winther og formand for SMil Ulla Larsen.

**Præsidium:** Professor dr. med Mogens Osler, fotograf Henrik Saxgren, overlæge dr. med Preben Hertoft, Østersørådets Kommissær Helle Degn, Direktør for Institut for Menneskerettigheder, Morten Kjærum, sygeplejerske og antropolog Lise Kaalund, Dr. Halfdan Mahler (formand), forfatter Hanne-Vibeke Holst og journalist og forfatter Lone Kühlmann.

# I netværk når vi længere ud

Foreningen Sex & Samfund har siden sin oprettelse været medlem af **International Planned Parenthood Federation (IPPF)**, som er en paraplyorganisation for 180 nationale familieplanlægningsorganisationer, der arbejder med seksuel og reproduktiv sundhed og rettigheder verden over.

Foreningen sidder i det regionale europæiske råd og deltager aktivt i Europa-afdelingens fælles fundraising-initiativer og i det fælles fortalrarbejde, rettet for eksempel mod USA's abortmodstand, og i den store opfølgingskampagne for 10-året for FN's Befolkningskonference i Cairo (ICPD) i 2004.

Tilknytningen til et så stort globalt

netværk af familieplanlægningsorganisationer spiller en stor rolle for Foreningens troværdighed, for adgangen til relevant dokumentation og omfattende specialviden, og for udveksling af information og "best practices" inden for reproduktiv sundhed – elementer som Foreningen dagligt kan bruge i sit program- og fortalrarbejde.

Netværket har også skabt grobund for direkte samarbejde mellem Foreningen og andre regionale og nationale familieplanlægningsorganisationer, såsom de nordiske søsterorganisationer og den vietnamesiske, kenyanske og ugandiske familieplanlægningsorganisation.

Foreningen Sex & Samfund er med i **NGO Aids-Netværket**, der består af 17 danske udviklingsorganisationer, hiv/aids-organisationer og forskningsinstitutioner. Formålet med netværket er at opkvalificere og effektivisere det danske bidrag til den internationale hiv/aids-bekæmpelse gennem systematisk vidensopsamling, erfaringsudveksling og metodeudvikling.

Netværket vil i de kommende år koncentrere sig om følgende tre temaer: strategier og metoder, børn og unge, samt bekæmpelse af stigmatisering. Forskning og fortalervirksom-

hed vil blive integreret som tværgående komponenter, og hiv/aids vil blive sat ind i en bredere ramme af seksuel og reproduktiv sundhed og rettigheder.

Foreningen, som har givet deltagelse i Aids-Netværket høj prioritet, har formandskabet for styregruppen og er værtsorganisation for Netværket, der netop har fået bevilliget midler til etablering af et sekretariat, ansættelse af en faglig konsulent, nedsættelse af arbejdsgrupper og iværksættelse af forskellige netværksaktiviteter.

**Kønsnetværk.** Foreningen har taget initiativ til løbende koordinationsmøder mellem danske organisationer, som arbejder med emner relateret til køn, reproduktiv sundhed og opfølgning på de to FN konferencer i Beijing og Cairo. Foreningen deltager desuden i andre initiativer på kønsområdet for erfaringsudveksling og koordinering af indsatsen blandt udviklingsorganisationer.

Foreningen Sex & Samfund har en plads i **Udenrigsministeriets Råd for Internationalt Samarbejde**,

hvor Foreningen er fortalrer for en øget indsats på området seksuel og reproduktiv sundhed og rettigheder. Foreningen deltager også i **Aid Impact Forum**, som er et initiativ taget af en gruppe forskere på Center for Udviklingsforskning (nu del af Institut for Internationale Studier) for at fremme erfaringsudveksling og udvikling af metoder til måling af effekten af bistanden. Også **Rettighedsnetværket**, som er et netværk initieret af Det Danske Center for Menneskerettigheder, deltager Foreningen Sex & Samfund i.



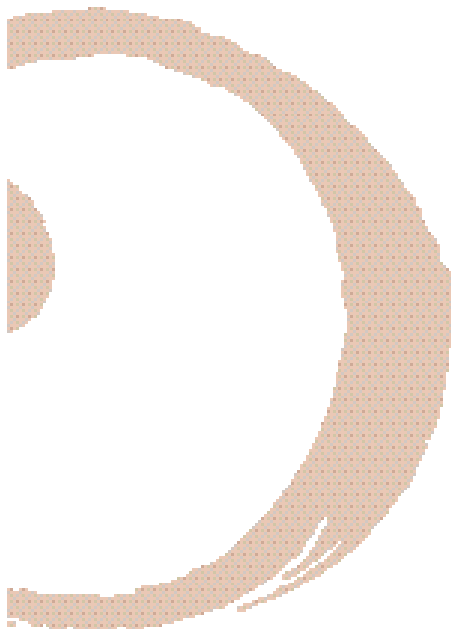
**EuroNGO** er en sammenslutning af primært europæiske NGO'er, der arbejder med befolkning og udvikling udfra ICPD handlingsplanen. Et af formålene med netværket er udveksling og styrkelse af fortalrarbejdet for reproduktiv sundhed. Foreningen er aktivt involveret i dette netværk, som arrangerer årlige workshops, fælles kampagner og ideudveksling, og Foreningen har de seneste to år siddet i EuroNGO's bestyrelse. Gennem EuroNGO har foreningen etableret gode kontakter til nye samarbejdspartnere og til andre regionale netværk.

**Børne- og ungdomsnetværket** består af en række danske organisationer, der arbejder med børn og unge som målgruppe for udviklingsbistand. Foreningen Sex & Samfund er én af de i alt 24 danske organisationer og institutioner, som er aktive i netværket. Netværkets formål er at øge





**Foreningen Sex & Samfund indgår i en lang række nationale og internationale netværk med ligesindede organisationer.**



Foreningen er medlem af **Projekt-rådgivningen**, som er en sammenslutning af 155 små og mellemstore danske foreninger (NGO'er), der alle er engageret i ulandsarbejde. Foreningen Sex & Samfunds ansatte, tilknyttede praktikanter og frivillige deltager ofte i Projekt-rådgivningens kurser og workshops. Derudover afholder Foreningen jævnligt arrangementer sammen med Projektrådgivningen for herigennem, dels at dele erfaringer indenfor hiv/aids og seksuel og reproduktiv sundhed og rettigheder med Projektrådgivningens andre medlemmer, og dels at bidrage til at mindre NGO'er yder en stærkere fortalere-indsats.

kapaciteten og strategiudviklingen i de danske organisationer, der arbejder med børn, unge og udviklingsbistand. Netværket fokuserer på de tre temaer: børn og unges deltagelse, gadebørn og en rettighedsbaseret tilgang til udviklingsarbejdet. Foreningen deltager i arbejdsgruppen vedrørende børn og unges deltagelse.

Som den eneste private organisation har Foreningen Sex & Samfund en plads i **amternes netværk for forebyggelse af hiv/aids og andre seksuelt overførbare sygdomme**, sammen med amternes forebyggelseskonsulenter, Sundhedsstyrelsen, Amtrådsforeningen og embedslægeinstitutionen. Foreningen har i 2002 blandt andet hjulpet til i planlægning og afholdelse af amternes ung-til-ung landsmøde og udviklet internet-mødestedet Sexforum for ung-til-ung undervisere.

Foreningen har bakket op om etablering af en **Forening mod pigeomskæring**, hvor Foreningen har en plads i bestyrelsen. Foreningen har deltaget i træning af somaliske sundhedsformidlere i hele landet, og er også gået aktivt ind i fortalerearbejde mod kvindelig omskæring.

Foreningen indgår i et tæt samarbejde med **Københavns kommunes sundheds- og undervisningsforvaltning**, i relation til seksualoplysning til unge. Desuden deltager Foreningen i Komiteen for Sundhedsoplysningens redaktionsgruppe, der planlægger indholdet i **UNG-bladet**. Og derudover huser Foreningen **White Ribbon**, der er en forening imod vold mod kvinder.

Foreningen indgår løbende i en række ressourcegrupper i forbindelse med initiativer under **Sundhedsstyrelsens arbejde med forebyggelse af sexsygdomme og uønskede graviditeter**. Det drejer sig blandt andet om følgegruppen til Aborthandlingsplanen, som er en faglig baggrundsgruppe, der følger implementeringen af Aborthandlingsplanen. Arbejdet består i at give råd og ideer til initiativer på området, og følge udviklingen af igangsatte aktiviteter. Foreningen har også deltaget i arbejdsgrupper i forbindelse med udvikling af Styrelsens strategier for forebyggelsen af hiv/aids, sexsygdomme og uønskede graviditeter.

## Face to Face

Hanne-Vibeke Holst er FN goodwill ambassadør, journalist, forfatter, foredragsholder og ikke mindst talsperson for den internationale Face to Face kampagne, hvor Foreningen Sex & Samfund indgår som den danske partner.

Face to Face er en oplysningskampagne, som har til formål at få de rige lande til at fremme mulighederne for, at kvinder og piger i hele verden kan udøve deres elementære menneskerettigheder. Hanne-Vibeke Holst arbejder på et stort bogprojekt til kampagnen om ressourcestærke kvinder, der gør en forskel.

“I stedet for at komme med endnu en sørgelig beretning om alle ofrene, ville jeg portrættere nogle af dem, der bringer håb til de håbløse. Jeg ville gå helt tæt på, *face-to-face*, så de kom til at træde frem som individer med hud og hår ... Og det skulle være en inspirerende og smuk bog, med skønne billeder af livet som det også er, for den, der har mindst.”

I 2002 var Hanne-Vibeke Holst på research rejser til Nicaragua og Rusland i forbindelse med bogen, som forventes udgivet i 2004.

Man kan læse mere om Face to Face kampagnen på [www.facetoface.org](http://www.facetoface.org)

FACE to FACE

# Foreningen i tal – 2002

**2002** var et år med højt aktivitetsniveau og fortsat udvikling af Foreningen Sex & Samfunds nationale og internationale aktiviteter. Men det var, som forventet, også et økonomisk krævende år. Foreningens samlede aktiviteter i 2002 beløb sig til 14 millioner kroner, hvilket er et fald på 5% i forhold til 2001.

## Nationalt program

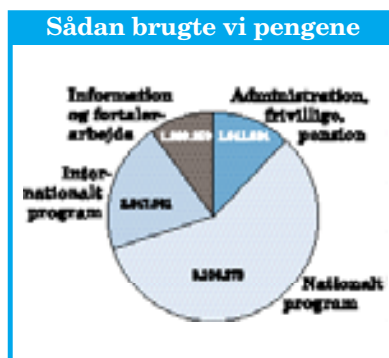
Det nationale program blev sat under ekstra pres, da bevillingerne først kom endeligt på plads i andet halvår 2002, som følge af nedskæringer og omlægninger i kølvandet på den nye regerings finanslov. Såvel programmernes som foreningens sårbarhed for pludselige politiske skift blev for alvor demonstreret, ligesom behovet for længerevarende driftsaftaler på det nationale program blev yderligere understreget.

Året endte dog godt med en omsætningsstigning i det nationale program på 16% til i alt 8,1 millioner kroner, som primært fordelte sig på fire hovedprogrammer: AIDS-Linien (3,5 mill.), klinik og undervisning (1,6 mill.), abort-handlingsplanen/Sexlinien (1,4 mill) og Hivinfo (1,2 mill.).

## Internationalt program

I Foreningens internationale arbejde blev 2002 i stor udstrækning brugt til planlægning af nye programmer, udviklingsaktiviteter og fortalrararbejde. Det krævede økonomisk investering fra Foreningens side, men resulterede kun i få nye 2002-indtægter. Dertil kom, at politiske besparelser forrykkede en ansøgningsrunde. Fra Danida's manipulje blev der dog bevilget midler til to pilotprojekter i henholdsvis Vietnam og Indien.

Det økonomiske resultat var, at de internationale programaktiviteter faldt med 35% til 2,9 millioner kroner, så de samlet udgør



20% af foreningen omsætning. I 2003 vil omsætningen i internationale programmer igen stige.

## Information og fortalrararbejde

Information og fortalrararbejde er helt afgørende for en forening, der arbejder for oplysning og dialog om seksuel trivsel, seksuelle rettigheder og reproduktiv sundhed. Informations- og fortalrarbejdet tegnede sig for 10% af Foreningens omsætning i 2002, svarende til 1,4 millioner kroner. Godt halvdelen gik til publikationer, pjecer, nyhedsbreve og bøger, mens resten fordelte sig på lønninger til udarbejdelse af materialer og fortalraraktiviteter.

Netop fordi det ofte er vanskeligt at skaffe økonomisk støtte til personaleudgifter til informations- og fortalrararbejde, var vi meget glade for økonomisk støtte fra Hewlett Foundation, samt fra en række danske amter og kommuner. Udfordringen bliver at udbygge støtten fra såvel udenlandske som danske donorer til det vigtige fortalrararbejde for seksuel og reproduktiv sundhed.

## Organisation og administration

Foreningen har i 2002 fortsat sin succes med en tæt udgiftskontrol. Således har vi – på trods af indeksregulerede stigninger på lønninger, husleje m.m. – kunnet opnå et mindre fald i udgifterne til administration.

Organisation, administration og pension beløber sig samlet til 12% af Foreningens omsætning svarende til 1,6 millioner kroner. Cirka halvdelen går til lønninger og pensionsdækning, huslejen udgør 20% af udgifterne, mens de resterende 30% fordeler sig på en række udgiftsposter til administration og frivillige.

## Finansielle investeringer

Foreningens egenkapital var i slutningen af 2002 7,4 millioner kroner. Men de seneste års økonomiske nedtur i værdipapirer og valutaer verden over har ramt Foreningens finansielle resultat hårdt. I 2002 resulterede det i en nedgang i de finansielle indtægter på 50% i forhold til 2001. Årets driftsresultat inklusiv de finansielle indtægter lander derfor i 2002 på minus 359.845 kroner. I forhold til det budgetterede underskud, samt de økonomiske vilkår beskrevet ovenfor, er dette et acceptabelt, men ikke tilfredsstillende resultat.

På baggrund af den økonomiske afmatning på aktiemarkedet måtte Foreningen, for at undgå yderligere tab, realisere en del af aktiebeholdningen, hvilket afspejler sig i årets regnskab som et finansielt tab på 890.000 kroner. Dette bringer dermed årets samlede resultat ned på minus 1½ millioner kroner. Fremtiden tegner sig fortsat særdeles uforudsigelig, hvilket stiller krav til stor tålmodighed til en positiv finansiell udvikling.



*Sekretariatschef  
Bjarne B.  
Christensen*



## Foreningens internationale arbejde

Foreningen Sex & Samfund arbejder for seksuel trivsel, ønskebørn og ingen seks sygdomme for alle uanset alder, køn, religion, ægteskabelig og social status, og uanset hvor i verden man kommer fra.

”Det er vigtigt, at befolkningen i udviklingslandene også har adgang til informeret valg, at der er prævention og sundhedsydelse til alle, og at alle har handlegkraft, mulighed og styrke til selv at tage beslutninger vedrørende eget liv og seksualitet,” siger Henny Hansen, der er international programkoordinator i Foreningen Sex & Samfund.

Mens Foreningen i Danmark forsøger at nå målene ved at arbejde direkte med målgrupperne, forsøger man i det internationale arbejde at nå målene og målgrupperne – som oftest unge og kvinder – ved:

- at indgå i *partnerskaber* med lokale organisationer, som arbejder for samme mål;
- at støtte andre *danske udviklingsorganisationer* i at inkludere seksuel og reproduktiv sundhed i deres aktiviteter;
- at påvirke *danske politikere* og sikre offentlig opbakning til at yde bistand til området;
- at samarbejde med *internationale organisationer* om at opnå øget støtte og opbakning til indsatsen for seksuel og reproduktiv sundhed og rettigheder i udviklingslande.

### Partnerskab i Syd

Foreningen Sex & Samfund støtter og indgår i partnerskab med organisationer i udvalgte udviklingslande for at gennemføre projekter, der kan fremme forholdene for seksuel og reproduktiv sundhed.

”Vi kan støtte målgrupperne ved at støtte de organisationer, som er tæt på dem,” siger Henny Hansen. ”Forholdene er forskellige fra samfund til samfund, og derfor er det nødvendigt at samarbejde med en



Foto: Martha Strachan

lokal organisation, som kender målgrupperne og de barrierer, man risikerer at støde på”.

Foreningen støtter dels partnerorganisationerne finansielt, dels i form af hjælp til kapacitetsopbygning, f.eks. træning og workshops, som kan gøre organisationerne bedre rustede til at udføre projektaktiviteterne effektivt. Støtten går både til partnernes direkte arbejde med målgrupperne og til deres fortaleral arbejde rettet mod at holde deres regeringer fast på internationale aftaler vedrørende seksuel og reproduktiv sundhed og rettigheder.

### Danske udviklingsorganisationer

For at få seksuel og reproduktiv sundhed så langt ud som muligt, opfordrer og støtter Foreningen andre danske udviklingsorganisationer til at inkludere emnerne i deres aktiviteter og projekter. Det gøres dels direkte ved at indgå i samarbejde om projekter, dels ved at indgå i forskellige netværk med andre organisationer (For mere om de netværk Foreningen indgår i, se side 16 og 17).

Derudover forsøger Foreningen at påvirke Danida for at sikre, at seksuel og reproduktiv sundhed inkluderes i alle relevante projekter og programmer, og at for eksempel

overgangen til sektorbistand ikke betyder, at støtten til området forsvinder eller nedprioriteres.

### Danske politikere

Foreningen har personlig kontakt til en række danske politikere fra et bredt politisk spektrum. Målet med dette arbejde er blandt andet at sikre politisk opbakning til (øget) dansk ulandsbistand, og at denne støtter arbejdet for seksuel og reproduktiv sundhed i de enkelte udviklingslande. Derudover spiller de danske politikere en vigtig rolle internationalt, i og med at de kan påvirke politikken i EU, og også holde andre regeringer – i i-lande såvel som u-lande – fast på de underskrevne konventioner og aftaler vedrørende rettigheder og seksuel og reproduktiv sundhed.

### Internationale organisationer

Foreningen er medlem af den verdensomspændende International Planned Parenthood Federation (IPPF) og i netværk med andre internationale organisationer, og deltager derigennem i aktiviteter for at fremme den internationale støtte og opbakning til seksuel og reproduktiv sundhed og rettigheder.

”Ud over at være en måde at arbejde for seksuel trivsel, nul seks sygdomme og ønskebørn for alle på, så giver arbejdet med politikerne og de danske og udenlandske organisationer os også mulighed for selv at lære nyt og udvikle nye ideer og metoder,” siger Henny Hansen. ”Vi får hele tiden ny viden om behovene og problemerne, og om hvad der virker og ikke virker, og den viden bruger vi i planlægningen af nye projekter og i vores oplysnings- og fortaleral arbejde i Danmark”.

Vil du vide mere om Foreningens internationale arbejde, så kontakt Henny Hansen, international programkoordinator: [hh@sexogsamfund.dk](mailto:hh@sexogsamfund.dk), tlf.: 33 93 10 10.

## Foreningen Sex & Samfund som fortaler

**”Fortalerarbejdet er indsatsen for at få seksuel og reproduktiv sundhed og rettigheder på agendaen i medierne, i offentligheden og hos politikerne – både nationalt og internationalt – og at få nogen til at gøre noget ved problemerne.” Så kort og præcist definerer Sekretariatschef Bjarne B. Christensen Foreningen Sex & Samfunds arbejde som fortaler.**

”Politisk opbakning, penge og lovgivning er nødvendigt for at realisere målene om seksuel trivsel, ønskede graviditeter og ingen sexsygdomme i Danmark såvel som ude i verden. Og vi skal være fortalere for vores målgrupper, der ofte er uden stemme i den offentlige debat,” fortsætter han og henviser

til udsatte grupper blandt unge og kvinder i udviklingslandene.

### Eksempler på Foreningens fortalervirksomhed

Målet med Foreningens fortalervirksomhed er at påvirke de politiske beslutninger og sikre, at de følges op.

Konkret betyder det, at de fleste af Foreningens udviklingsprojekter støtter opbygning af partnerorganisationernes kapacitet til at lave fortalerarbejde, så de kan påvirke deres nationale regeringer til for eksempel at bakke op om kvinder og unges rettigheder og til at gennemføre løfterne fra FN-konferencerne i Cairo og Beijing.

Derudover er Foreningen aktivt medlem af International Planned Parenthood Federation (IPPF), der

er en af de stærkeste internationale fortalere for seksuel og reproduktiv sundhed og rettigheder. I samarbejde med især Europakontoret i Bruxelles, men også hovedkontoret i London, indgår Foreningen i overvågningen af udviklingen på området verden over, så man hurtigt kan imødegå internationale angreb på reproduktive rettigheder og aftaler. Også EU's udviklingsbistand følges tæt, og Foreningen har god kontakt til EU parlamentets tværpolitiske gruppe for befolkning og udviklingsspørgsmål.

Nationalt deltager Foreningen i en række netværk med andre danske bistandsorganisationer. Formålet er at få seksuel og reproduktiv sundhed tænkt med, når organisationerne planlægger udvik-

### Politikere på tur

Danske politikere skal have mulighed for ved selvsyn at konstatere hiv/aids epidemiens betydning for et lands udvikling, følgerne af usikre aborter, konsekvenserne af kvindelig omskæring og ikke mindst nødvendigheden af at sikre menneskers seksuelle og

reproduktiv sundhed og rettigheder. Derfor gennemførte Foreningen Sex & Samfund i januar 2003 en studietur for fire danske politikere – Jørn Jespersen fra Socialistisk Folkeparti, Helga Moos fra Venstre, Louise Frevert fra Dansk Folkeparti og Pia Christmas-Møller fra de Konservative.

”Der er kommet nogle billeder

på nethinden, som man aldrig glemmer,” siger Pia Christmas-Møller om turen. ”Det, der står stærkest er nogle helt konkrete personer, som vi mødte ude i projekterne. Det var der, hvor vi fik kød og blod bag alt det, som vi derhjemme læser om 3. verdens lande.”

Jørn Jespersen, som også var begejstret for turen, kommer med denne kommentar: ”Det gør stort indtryk at møde mennesker, som under meget vanskelig vilkår formår at holde fanen højt og rent faktisk gør noget ved deres egen situation.”

*Kvinde fortæller gruppe af danske politikere, hvordan hun foretager omskæring på unge piger. Hun kalder det en rituel indvidelse, som skal forhindre, at de unge piger plages af ånderne. ”Det gav et udslettelig indtryk,” siger Pia Christmas Møller om studieturens møde med to omskærersker i Kapchora provinsen i Uganda.*

Foto: Martha Strachan



lingsaktiviteter, og Foreningen tilbyder at hjælpe organisationerne i dette arbejde (For mere om Foreningens deltagelse i netværk, se artikel side 16 og 17).

Om dialogen med danske politikere, siger Bjarne B. Christensen, der jævnligt har personlig kontakt med politikere fra et bredt politisk spektrum: "Den er uhyre vigtig. Vi er eksperterne, og politikerne ved, at vi er inde i emnerne, så de kontakter os ofte, når de skal bruge informationer eller har brug for vores holdning til en sag. Og vi kontakter dem, når en sag skal på dagsordenen".

Foreningen afholder møder og arrangementer med politikere, og har også gennemført studieture, så politikerne ved selvsyn kan få indsigt i arbejdet med seksuel og reproduktiv sundhed i udviklingslandene. På sigt er det Foreningens ønske at få etableret en fast dansk tværpolitisk interessegruppe omkring befolkning- og udviklingsspørgsmål.

Ud over politikerne har Foreningen også kontakt til myndighederne, især til Udenrigsministeriet og Danida. Danmark har traditionelt spillet en fremtrædende international rolle i støtten til seksuel og reproduktiv sundhed, og Foreningen Sex & Samfund har bidraget dels som bindeled til IPPF netværket, dels ved at deltage i baggrundsgrupperne til forberedelse og opfølgning af diverse FN-konferencer.

Endelig er der den offentlige dagsorden i Danmark. "Arbejdet med pressen, og arbejdet for at præge den offentlige debat er vigtige komponenter i vores fortalerarbejde," siger Bjarne B. Christensen. "Nytter udviklingsbistanden, hvad gør vi ved aids i Afrika, og hvad kommer seksuel og reproduktiv sundhed og rettigheder i udviklingslandene egentlig os ved? De brede diskussioner og vores informationsarbejde er nødvendigt, for at sikre den politiske stillingtagen og det moralske medansvar."

## Internationale aktiviteter i 2002

I 2002 blev Foreningen Sex & Samfunds internationale arbejde stærkt påvirket af nedskæringerne i den danske udviklingsbistand og af den stigende internationale modstand mod reproduktive sundhedsindsatser – især den amerikanske abortmodstand. Foreningens internationale afdeling brugte meget tid på – via nationalt og internationalt fortalerarbejde – at forsøge at sikre støtte til seksuel og reproduktiv sundhed og rettigheder i samarbejde med ligesindede organisationer.

Nationalt prioriterede Foreningen primært opbygningen af et NGO Aids-Netværk sammen med en række danske organisationer, som alle arbejder med hiv/aids i forbindelse med u-landsprojekter. Formålet med netværket er at opkvalificere og effektivisere det danske bidrag til den internationale hiv/aids-bekæmpelse gennem systematisk vidensopsamling, erfaringsudveksling og metodeudvikling. Derudover er netværket en god måde for Foreningen Sex & Samfund til at få andre organisationer til at inddrage seksuel og reproduktiv sundhed i deres projekter. Foreningen har været tovholder på en netop godkendt Danida ansøgning, der skal finansiere og gøre det muligt at udvide netværkets arbejde, og Foreningen er blevet valgt som værtsorganisation for netværket.

I 2002 var Foreningen medarrangør af en række offentlige møder i Danmark med fokus på reproduktiv sundhed og rettigheder. Der blev blandt andet afholdt et møde om asiatiske kvinders rettigheder med fokus på Tibet i forbindelse med den folkelige konference, Asem4-people, der foregik parallelt

med den officielle 4. ASEM-konference (Asia-Europe Meeting) under det danske EU Formandskab.

Der blev sammen med International Planned Parenthood Federation (IPPF) iværksat en række fortaleraktiviteter i 2002, som skal lede op til opfølgingsmødet på 10-året for FN's Befolkningsskonference i Cairo, der løber af stablen i 2004. Foreningen indledte også et nordisk samarbejde med vores søsterorganisationer i Sverige, Norge og Finland i 2002. Dette indebar blandt andet fælles planlægning af et møde om "Reproductive Health Supplies" for de nordiske donorer. Selve mødet fandt sted i februar 2003.

Der blev i 2002 også arbejdet med et idekatalog om involvering af unge i hiv/aids-forebyggelsesarbejdet verden over. Det skete som en opfølgning på det Mahler Forum, der i 2001 samlede 30 unge deltagere fra hele verden i Danmark. Udfordringen for de kommende år bliver at sikre, at ideerne bliver omsat til praksis.

Foreningens internationale afdeling gjorde i 2002 flittigt brug af praktikanter, frivillige og studerende. Foreningen får derved hjælp til løsning af konkrete opgaver, de tilknyttede får praktisk erfaring udi internationalt bistandsarbejde, og samtidig bliver der etableret kontakter til universiteter og forskningsinstitutioner, som kan komme alle parter til gode i fremtiden.

To af Foreningens store internationale projekter blev afsluttet og nye planlagt til implementering i 2003. Se mere om Foreningens internationale projekter på de kommende sider.

## I 2002 afsluttede, gennemførte og planlagde Foreningen

# UDDE IV

“**Window of Love**” er et projekt, som Foreningen i 2003 skal gennemføre sammen med Vietnam Youth Union. Projektet støtter radiostationen Voice of Vietnam med udarbejdelsen af radioprogrammet ”Window of Love” – et program hvor unge kan ringe ind og stille spørgsmål om seksualitet og kærlighed. I løbet af 2003 skal 10 radiatorådgivere og repræsentanter fra Vietnam Youth Union og Voice of Vietnam til Danmark på studiebesøg, for at lære af Foreningens erfaringer med telefonrådgivning. Senere skal der afholdes to træningsseminarer i Vietnam for cirka 30 radiatorådgivere og repræsentanter fra de tre radiostationer Voice of Vietnam, Hanoi Radio og Ho Chi Minh City Radio. Projektet er finansieret af den danske ambassade i Vietnam.

Foreningens til dato største projekt er et **regionalt sundhedsprojekt i Asien til fremme for og sikring af kvinders sundhed og rettigheder**. Det fireårige projekt, som blev endelig afsluttet i 2002, er gennemført i samarbejde med den asiatiske organisation ”Asian-Pacific Resource and Research Center for Women” (ARROW) og seks nationale kvindeorganisationer i Indien, Pakistan, Vietnam og Filippinerne.

Projektets hovedformål har været at støtte og styrke organisationerne i deres fortalervirksomhed, så de – og cirka 220 organisationer i deres netværk – bedre kan holde deres regeringer fast på løfterne om kvinders reproduktive sundhed og rettigheder fra FN-konferencerne i Cairo og Beijing.

Ud over at have fået etableret gode dokumentationscentre med overbevisende materiale om kvinders sundhed og rettigheder, har de deltagende organisationer i høj grad fået opbygget deres kompetencer inden for målrettet fortalervirksomhed. De er alle i dag stærke ”advokater” inden for kvinders reproduktive sundhed, de har stærkere kontakter til medier og beslutningstagere, og de er blevet bedre til at planlægge deres fortalervirksomhed. Det styrkede fortalervirksomhed og kontakt til politikere har blandt andet betydet, at flere regeringsmedlemmer i de involverede lande nu anerkender NGO’ernes mandat og kompetencer inden for området. Derudover er en lang række mindre organisationer, via de seks organisationer, blevet styrket i deres lokale fortalervirksomhed.

Projektet, som Foreningen i 2001 overtog administrationen af fra Kvindernes U-lands Udvalg, KULU, blev gennemført via en bevilling fra Danida på 7,8 millioner kroner.

”**Workshop om massemedier, køn og reproduktiv sundhed**” er et projekt, som Foreningen Sex & Samfund har gennemført i partnerskab med den vietnamesiske organisation ”Centre for Gender Family and Environment in Development” (CGFED). Den to dage lange workshop, der blev afholdt i oktober 2002, fokuserede på at styrke og opkvalificere samarbejdet mellem medierne og Vietnams NGO’er inden for seksuel og reproduktiv sundhed. Der var 35 deltagere fra forskellige vietnamesiske medier, forskningsinstitutioner og diverse kvinde- og sundhedsorganisationer, og alle var enige om, at tabuerne omkring seksualitet og reproduktiv sundhed skal brydes, at korrekt information er nødvendig, og at medierne skal inddrages mere for at kunne nå befolkningen med information. Efterfølgende er der blevet etableret et netværk bestående af repræsentanter fra Vietnams massemedier og fra kvinde- og sundhedsorganisationer, som skal fastholde samarbejdet og følge op på resultaterne fra workshoppen. Projektet er blevet gennemført med en bevilling på 188.000 kroner fra Danidas Minipulje.



Via vores samarbejde med FN’s Familieplanlægnings Organisation (UNFPA) i Vietnam, blev Foreningen Sex & Samfund spurgt, om vi kunne stå for **en workshop for vietnamesiske telefonrådgivere** på et nyopstartet rådgivningscenter hos Vietnams Familieplanlægnings Association (VINAFFPA). Formålet var at forbedre telefonrådgivningen, så de unge i Vietnam kan få nemmere adgang til information om prævention og reproduktion. UNFPA finansierede workshoppen, og Anders Dahl fra AIDS-linien tog i august 2002 til Vietnam for at undervise de 26 telefonrådgivere. De blev undervist i blandt andet seksualitet, kroppen, kønssygdomme, hiv/aids, forskellige seksuelle retninger og ikke mindst rådgivningsteknik, så de i dag er bedre rustede til at svare på spørgsmål fra de rådsøgende (for mere om Foreningens internationale undervisning, se artikel side 9).



# TERDLEN

## Sex & Samfund en række projekter rundt om i verden



Foto: Ditle Bjerregaard

**”Unge kvinders seksuelle og reproduktive rettigheder”** er titlen på et projekt Foreningen gennemførte fra 1999 til 2001 i Filippinerne – et land hvor unges kendskab til prævention, abort, graviditet og seks sygdomme er særdeles ringe. Projektet, der blev til i samarbejde med den lokale organisation Support Service Institute for Women (SIW), havde til formål at udbrede unges konkrete viden om seksuel og reproduktiv sundhed og rettigheder og at skabe et forum, hvor de kunne diskutere tingene med hinanden. Projektet blev gennemført i otte fattige landdistrikter på Filippinerne hovedø, Luzon, via en bevilling fra Danida på 1,7 millioner kroner.

Evalueringen fra 2002 har vist, at målene blev nået. Cirka 360 unge kvinder og mænd fra de otte projektområder har via workshops og seminarer fået en basal og korrekt viden om blandt andet kvinders cyklus, forskellige præventionsmetoder og om seksuelt overførbare sygdomme. Og den nye viden har gjort dem i stand til at fungere som rådgivere for venner og familiemedlemmer. Derudover har nogle af deltagerne – med hjælp fra projektet – etableret organisationen ”Young Women’s CHOICE” (Comprehensive Health through Opportunities, Information, Communication and Education). Organisationen er nu to år gammel, og mange af deltagerne er lokalt meget aktive i fortalervirksomhed for unge kvinders seksuelle og reproduktive sundhed og rettigheder.

Projektet **”Partnerskab for Fortalervirksomhed om Kvinders Sundhed og Rettigheder”** er et stort regionalt projekt i Sydasiens med fokus på empowerment og fortalervirksomhed i forbindelse med kvinders sundhed og rettigheder. Projektet, der startede i januar 2003, skal gennemføres i Nepal, Bangladesh, Indien og Pakistan i samarbejde med Asian-Pacific Resource and Research Center for Women (ARROW) og seks nationale kvindeorganisationer. Målet med projektet, der i daglig tale kaldes WHRAP-projektet (Women’s Health and Rights Advocacy Partnership), er at kapacitetsopbygge fortalervirksomheden i ARROW, de seks kvindeorganisationer og deres netværk af 300 organisationer for derigennem at påvirke de fire landes lovgivning og programmer vedrørende kvinders reproduktive sundhed og rettigheder. Projektet skal løbe over 3 år, og der er bevilget 7,8 millioner kroner fra Danida til gennemførelsen.

Et projekt, som er under planlægning, er etableringen af et **regionalt aids videnscenter** med hovedsæde i Mozambique. Projektet er blevet til i samarbejde med Dansk Røde Kors og Institut for International Sundhed på Københavns Universitet. Idéen med projektet er at sikre en kobling mellem forskning og konkrete aids-projekter. Målet er at fremme samarbejdet og forbedre kvaliteten og effektiviteten af hiv/aids aktiviteter inden for forebyggelse, omsorg, støtte og fortalervirksomhed udført af lokale NGO’er i hele det sydlige og østlige Afrika. Dansk Røde Kors er ansvarlig over for Danida, og de ansøgte 14,2 millioner kroner forventes bevilget snarest. Projektet vil starte med et halvt års etableringsfase i 2003 og skal vare i 3 år.

**”Kvinders stemme – monitorering af kvinders rettigheder”** er et miniprojekt, der skal gennemføres i Indien i samarbejde med kvindeorganisationen SAHAYOG. Formålet med projektet er dels at undervise kvinder fra mindre lokalsamfund i deres rettigheder, dels at styrke 12 NGO’er og cirka 60 mindre græsrodsorganisationer i deres opfølgning på CEDAW-konventionen (The Convention on the Elimination of all Forms of Discrimination Against Women), så de kan holde den indiske stat ansvarlig for, at konventionen overholdes. Projektet, der startede i februar 2003, er to-årigt, og der er bevilget 472.000 kroner fra Danidas Minipulje.

Endnu to projekter er under forberedelse – et i Vietnam, der fokuserer på at udbrede viden om seksuel og reproduktiv sundhed og rettigheder til unge og deres forældre i fire fattige distrikter, og et i Uganda, der handler om forebyggelse af hiv/aids blandt unge i landdistrikter.

# Foreningen Sex & Samfunds mål er:

## Seksuel trivsel

En verden, hvor mennesker udnytter seksuallivets muligheder til at få et rigere liv i overensstemmelse med deres lyst og behov og i respekt for andres.

## Ønskebørn

En verden, hvor mennesker selv beslutter om og hvornår, de vil have børn.

## Ingen sexsygdomme

En verden, hvor menneskers livskvalitet ikke forringes unødvendigt af seksuelt overførbare sygdomme.

## I 2002

- havde rådgivningstelefonen Sexlinien for Unge 2.375 opkald
- fik mere end 4.000 besvaret spørgsmål via internetrådgivningen sexlinien.dk
- ringede over 9.000 til rådgivningstelefonen, AIDS-Linien
- blev websitet Hivinfo.dk besøgt af 5.000 unikke brugere om måneden
- nød 3.430 elever godt af Foreningens gratis supplerende seksualundervisning
- gik den digitale platform abortnet.dk online
- så 1.425 københavnere en læge på Foreningens Rådgivnings- og Præventionsklinik
- distribuerede og solgte Foreningen mere end 180.000 pjecer og bøger
- havde Foreningen mere end 180 søsterorganisationer over hele verden
- deltog Foreningen i 15 nationale og internationale netværk
- var Foreningen i gang med internationale projekter til en samlet værdi af 8,5 millioner kr.

Hvis du støtter Foreningens mål og vil hjælpe os i vores arbejde, så meld dig ind.  
Send en e-mail til [info@sexogsamfund.dk](mailto:info@sexogsamfund.dk) eller udfyld blanketten og send den med posten.

Kryds her:

- Medlem: 125 kroner  
 Unge under 25, studerende og pensionister: 75 kroner

Navn:

.....

Adresse:

Postnummer/by:

.....

Evt. e-mail:

.....

Foreningen Sex & Samfund • Skindergade 28 • 1159 København K  
Giro nr 500-0688

